

Fecr Yayınları: 575

DİN ANLAYIŞIMIZ
SORUNLAR-DÜŞÜNCELER

Prof. Dr. Celal KIRCA

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
VADİ GRAFİK TASARIM VE REKLAMCILIK LTD. ŞTİ.
İvedik Org. San. 1420. Cad. No: 58/1
Yenimahalle/ANKARA • Tel: 0 312 395 85 71
(Sertifika No: 47479)

1. Baskı: Ekim 2022

ISBN: 978-625-8304-22-0

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mahallesi Boyacılar Sokak No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

DİN ANLAYIŞIMIZ

SORUNLAR-DÜŞÜNCELER

Prof. Dr. Celal KIRCA

Ankara 2022

Prof. Dr. Celal KIRCA

1945 yılında Giresun, Espiye/Cibril’de doğdu. İlk tahsilini Cibril İlkokulunda yaptı (1957). İstanbul İmam-Hatip Okulunu bitirdi (1960-1967). Aynı yıl İstanbul Yüksek İslam Enstitüsüne girdi ve 1971 yılında mezun oldu. 1969 yılında fark imtihanlarını vererek Pertevniyal Lisesini bitirdi ve aynı yıl İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesine kaydoldu. Öğrencilik yıllarında *Tobum*, *Tarla* dergilerinde çalıştı. Yüksek İslam Enstitüsünden mezun olduktan sonra Ordu Merkez Ortaokulu Din Bilgisi öğretmenliğine atandı (1971). Daha sonra Ordu İmam-Hatip Lisesi Meslek Dersleri öğretmenliğine tayin edildi (1973). Gölköy İmam-Hatip Lisesi Müdürlüğü görevinde bulundu (1976-1977). Açılan imtihanları kazanarak Kayseri Yüksek İslam Enstitüsüne tefsir asistanı olarak atandı (1977). *İlmi Tefsir Hareketi* adlı tezini hazırladı ve anılan enstitüye öğretim üyesi olarak tayin edildi (1981). *Kur’ân-ı Kerîm ve Modern İlimler* adıyla basılan bu tezle doktor unvanını aldı (1984). Sırasıyla 1985’de yardımcı doçent, 1988’de doçent, 1994’te profesör oldu. Araştırmalarda bulunmak üzere İngiltere’ye gitti (1995). İki dönem dekan yardımcılığı (1994-2000), Üniversite Genel Sekreter Vekilliği (1999-2000) ve iki dönem de dekanlık görevinde bulundu (2000-2006). Erciyes Üniversitesi Vakfı Yönetim Kurulu Üyeliği ve Başkan Yardımcılığı, İlahiyat Bilimleri Araştırma Vakfı Kurucu Üyeliği ve Başkanlığı, *Bilimnâme Dergisi*’ni yayın hayatına kazandırma gibi birçok sosyal faaliyetler içinde yer aldı. 2012 yılında emekli oldu.

Çalışmaları

1. *Kur’ân-ı Kerîm ve Modern İlimler*, Marifet Yayınları, İstanbul 1981, (2. baskı, 1993).
2. *Kur’ân-ı Kerîm ve Fen Bilimleri*, Marifet Yayınları, İstanbul 1984, (2. Baskı, 1989; 3. baskı, 1994; 4. baskı, 1997; 5. baskı, 2005).
3. *Kur’ân-ı Kerîm Ansiklopedisi*, Tercüman Gazetesi, İstanbul 1988 (Müşterek).

4. *Sahabiler Ansiklopedisi*, Tercüman Gazetesi, İstanbul 1989 (Müşterek).

5. *Evlîyalar Ansiklopedisi*, Tercüman Gazetesi, İstanbul 1990 (Müşterek).

6. *İlimler ve Yorumlar Açısından Kur'an'a Yönelişler*, Tuğra Yayınları, İstanbul 1993, (2. baskı, Marifet Yayınları, İstanbul 2009; 3. baskı Fecr Yayınları, Ankara 2021).

7. *Tefsir Usûlü Ders Notları*, Kayseri 1993.

8. *Kur'an ve İnsan*, Marifet Yayınları, İstanbul 1995. (2. baskı Fecr Yayınları, Ankara 2022).

9. *Kur'an ve Bilim*, Marifet Yayınları, İstanbul 1996.

10. *İslami Kavramlar*, Sema Yazar Gençlik Vakfı Yayınları, Ankara 1999 (Müşterek).

11. *Hayatın İçinde Hayatla Birlikte Kur'an'ı Anlama*, Marifet Yayınları, İstanbul 2010, (2. baskı Anadolu Ay Yayınları, Ankara 2019).

12. *İlmî, Fikrî ve Dinî Konuşmalar*, Kayseri 2010.

13. *Bir Nesle Mensubiyetin Hikâyesi Anılar ve Düşünceler*, Kimlik Yayınları, Kayseri 2017, (2. baskı, Çamlıca Yayınları, İstanbul 2018).

14. *Cibril-Espiye Anılara Yolculuk*, Kimlik Yayınları, Kayseri 2017, (2. Baskı, Kimlik Yayınları, Kayseri 2019).

15. *Kur'an ve Sosyal Hayatımız*, Fecr Yayınları, Ankara 2018.

16. *Din Eğitimimiz Anılar-Sorunlar-Düşünceler*, Çamlıca Yayınları, İstanbul 2020.

17. *Bir Neslin Mazideki İzleri Portreler*, Çamlıca Yayınları, İstanbul 2021.

18. *Kur'an ve Güncel Dinî Meselelerimiz*, Fecr Yayınları, Ankara 2021.

19. *Unutulmamış Anıların İz Düşümü*, Kimlik Yayınları, Kayseri 2021.

Ayrıca yayımlanmış birçok makale, tebliğ ve ansiklopedi maddeleri bulunmaktadır.

İÇİNDEKİLER

Ön Söz-----	9
“Dinî Düşünce”ye Dair -----	13
“Din” Tanımının Dinî Düşünceye Yansıtılması Sorunu ----	18
Bir Hayat Felsefemiz Var mı?-----	23
İnsanın Kur’an’a Neden İhtiyacı Var?-----	29
Kur’an Bizi Bize Nasıl Tanıtıyor?-----	34
Kur’an’ı Hayatın İçinde Anlamak ve Yaşamak-----	38
Bir Anlama Sorunu: Rasyonalizasyon/Aklileştirme-----	42
Kur’ani Değerlerle Ne Kadar Uyumlu Yaşıyoruz?-----	48
Kur’an Kıssaları Bize Ne Söyler?-----	51
Sadece Meal Okumak Kur’an’ı Anlamak İçin Yeterli midir?- 54	
Kur’an’ın Üç Misyonu: Tasdik Tekzip ve Tashih -----	59
Kur’an Düşünce Sistemlerinin Neresinde Duruyor?-----	65
Ramazan Kur’an ve Oruç-----	70
Kiramen Kâtibin’in Kitapları-----	74
Allah’ın Hidayetinden Ne Anlıyoruz?-----	78
Allah Hangi Kullarını Sever ya da Sevmez?-----	83
Dini Allah’a Ait Kılmak-----	87
İman Denilince Ne Anlaşıyor?-----	91
“Takva”dan Ne Anlıyoruz?-----	96
Hayâ: Ahlaki Olgunluğa Katkı Yapan Duygu-----	100
Zühd Nedir Ne Değildir?-----	105
Servet Şımarıklığı ya da Ahlaki Çöküşte Bir Gösterge -----	110
“Akıl” Üzerine Düşünceler-----	114
İnsan Her Duyduğu Habere İnanmalı Mı?-----	119
Bir Düşünce Sorunu Olarak Ön Yargı-----	122
Hasbilkten Hesabılığe Savrulmamak-----	126
İslam Empatiye Nasıl Bakıyor?-----	131

Kendin “Olmak ya da Olmamak” -----	134
Karz-ı Hasen: Sosyal Hayatımızın Bize Unutturduğu Bir Kavram -----	138
Bir Sosyal Dayanışma Kurumu Olarak Vakıflar -----	142
Hurafe: Cehaletten Beslenen Batıl Bir İnanış ve Davranış--	147
Hz. Peygamber’in İslam’ı Anlatma Üslubu -----	151
Tenkrit: “Üzüm Yemek mi Bağcıyı Dövmek mi?”-----	157
“İfrat ve Tefrit” ya da Uçlara Savrulmak -----	162
“İkiyüzlülük” Samimiyetsizliğe Takılan Maske-----	166
“Mış Gibi” Olmak ve Yaşamak-----	170
Vefa: Özlenen Bir Kişilik Göstergesi-----	176
Neden “Güven Bunalımı” Yaşıyoruz? -----	181
Niçin Okumalıyız? -----	186
Mehmet Akif’e Göre Müslümanların Beş Temel Meselesi -	191
“Batı Medeniyeti”nin Etkileri Üzerine Bazı Düşünceler ----	199
Toplumsal Yapıların Kıskaçındaki İnsan-----	205

ÖN SÖZ

Dinî hayatımız, din anlayışımızdan; din anlayışımız da sahip olduğumuz dinî bilgilerden bağımsız olmayıp bilakis birbirine bağımlı bir görünüm arz eder. Çünkü dinî hayatımız, öğrendiğimiz dinî bilgilere göre şekillenmekte; dinî bilgilerimiz ise genelde aileden ve eğitim kurumlarından edinilmektedir. Bu nedenle doğru bir din eğitimi, doğru bir dinî hayatı; doğru olmayan bir din eğitimi ise yanlış bir dinî hayatı oluşturur ve şekillendirir. Bu nedenle günümüzde dinî hayat, din anlayışlarımız ve din eğitimimizden bağımsız değildir. Hatta bunun bir devamı niteliğindedir ve aralarında sıkı bir ilişki mevcuttur.

Bazı değişimler olsa da geleneksel dinî anlayışların, devam ettiği, hatta gelenekçiliğe dönüştürüldüğü ve bu hâliyle yaşamaya devam ettiği de bilinmektedir. Buna karşılık gelenekten kopuk bir dinî hayata yönelişlerin başladığı da görülmektedir. Bu durum da dinî hayatımız için ciddi bir sorun teşkil etmektedir. Bu nedenle günümüzdeki dinî hayatı doğru anlamak ve değerlendirebilmek, daha da önemlisi dinî hayatımızın doğru olanları ile yanlış olanlarını ayırt edebilmek için öncelikle din anlayışlarımızın bilinmesi ve sorgulanmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

Din, beşerî bir ideoloji değildir ama geçmişten günümüze onu bir ideoloji gibi algılama, anlama, yorumlama çabası içinde olanlar vardır. Bu da dini doğru anlamamıza engel olan ciddi bir sorundur. Nitekim farklı din anlayışları ve tanımlarına sahip kimilerinin, dini kendileri gibi anlamayanları “dindar” olarak görmemeleri veya “tekfir” etmeleri, bu sorunun ciddiyetini göstermektedir. Bundan dolayıdır ki bazı kişilerin, dini, “Kur’an’daki din”; “uydurulan din”; “uydurulmuş din”;

“ısmarlanan din”; “hangi İslam” ve “gerçek İslam” şeklinde kategorize etmeleri, anlama sorunlarımızın başında yer alır. Bu nedenle “din” ile ilgili temel sorunlardan biri ve belki de en önemlisi, “anlama” ile ilgili olanıdır. Zira söylenen bir söz ya da bir metin, muhatapları tarafından farklı sebeplerle yanlış anlaşılabilir. Mevlânâ, bu gerçeği, “Anlattıklarınız, karşınızdakinin anladığı kadardır.” sözüyle ifade eder. Dolayısıyla anlama, doğru olabildiği gibi yanlış da olabilmektedir.

Nitekim dinin ne olduğu veya ne olmadığı konusunda bir ittifak olmadığı için dinden olmayan veya dine uygun görülmeyen birçok bilgi ve rivayetin de din gibi algılandığı; bu nedenle de dinden olan ile olmayan veya dine uygun görülmeyen bilgilerin birbirine karıştırıldığı; bunun bir sonucu olarak da Müslümanların, gelenekçilik ile geleneksizlik, entegrizm ile modernizm arasında sıkışıp kaldığı görülmektedir.

Bu açmazdan -kısmen de olsa- kurtulmak için geçmişten günümüze intikal eden dinî anlayışlar ve yorumların, sorgulanarak Kur’an merkezli kriterler ve ilkelere göre değerlendirilmesi zorunludur. Zira böyle bir uygulama, hem geleneğin korunmasına zemin hazırlayacak hem de günümüzde sorun hâline gelen gelenekçilik ile geleneksizliğin etkilerini giderecek anlamalara katkıda bulunacaktır. Sonuçta, Jaroslav Pelikan'ın dediği gibi, “ölmüşlerin yaşayan ruhu demek olan gelenek, yaşayanların ölmüş ruhu olan gelenekçiliğe” mahkûm edilmiş olacaktır.

Bu nedenle böyle bir uygulamaya ilgi duyan ve duyacak insanlara yol gösterecek, fikir verecek ve çözüm önerilerinde bulunacak eserlere ihtiyaç vardır ve bu ihtiyaç, her geçen gün daha da artmaktadır. Nitekim bu amaca yönelik olarak hazırlanmış ve yayımlanmış yazıların bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş olan bu kitap, daha önce Fecr Yayınları tarafın-

dan yayımlanmış olan *Kur'an ve Güncel Dinî Meselelerimiz* isimli kitabın da devamı niteliğindedir.

Son olarak çalışmamızın basımına vesile olan değerli öğrencim Tuncer Namlı'ya ve Fecr Yayınları editörü Hüseyin Nazlıyıldın'a, ayrıca yayınevinin tüm çalışanlarına en içten şükranlarımı sunuyorum.

Celal Kırca
Kayseri 8.8.2022